

ที่ สศ ๐๐๐๑/๔๓๐

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
๑๒๘ อาคารพญาเทพลงช้าง ถนนพญาไท กทม. ๑๐๔๐๐

๔ มีนาคม ๒๕๕๑

เรื่อง ความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

กราบเรียน นายกรัฐมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
เรื่อง “นโยบายการแก้ไขวิกฤตช้างไทย”

ด้วยสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เห็นถึงความสำคัญในการปกป้องรักษาช้างไทย ในฐานะที่เป็นสัตว์สัญลักษณ์ของชาติ เพื่อให้อยู่คู่กับประเทศไทยต่อไปอย่างมีศักดิ์ศรีและสง่างาม รวมทั้งได้รับการยกย่องและดูแลอย่างดีบนผืนแผ่นดินเกิด ขณะเดียวกันก็เป็นการส่งเสริมปลูกฝังให้เยาวชนไทยเห็นความสำคัญของช้างไทย ที่มีส่วนในการสร้างประวัติของชาติร่วมกับบรรพชนชาวไทย เพื่อให้ช้างไทยถูกตีราคาเหมือนสินค้าทั่วไปที่ซื้อขายกันได้ตามอำเภอใจเหมือนกับที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในคราวประชุมครั้งที่ ๑๙/๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๐ ได้พิจารณาเรื่องดังกล่าว และมีมติให้เสนอความเห็นและข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี เรื่อง “นโยบายการแก้ไขวิกฤตช้างไทย” ซึ่งเสนอให้ภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ร่วมมือศึกษาปัญหาช้างแบบองค์รวม รวมถึงการส่งเสริมให้มีองค์ความรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อกำหนดมาตรการในการแก้ไขวิกฤตช้างไทยที่เหมาะสม ครอบคลุมประเด็นที่สำคัญ ๕ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านการขึ้นทะเบียนช้าง
๒. ด้านการส่งช้างไปต่างประเทศ
๓. ด้านการสร้างงานให้ช้างและความรู้ช้าง เพื่อแก้ปัญหาช้างเร่ร่อน
๔. ด้านการดูแลช้างป่า
๕. ด้านกฎหมาย โดยให้มีพระราชบัญญัติช้าง

(รายละเอียดปรากฏตามเอกสารแนบท้าย)

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหากผลการพิจารณาเป็นประการใด ขอได้โปรด
แจ้งให้ทราบในโอกาสแรกด้วย จะเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(นายโคทม อารียา)

ประธานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักกิจการสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

โทร. ๐ - ๒๖๑๒ - ๙๒๑๘

โทรสาร ๐ - ๒๖๑๒ - ๙๑๕๒

ความเห็นและข้อเสนอแนะ เรื่อง “นโยบายการแก้ไขวิกฤตช้างไทย”

๑. ความเป็นมา

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในทวีปเอเชีย ที่มีช้างสายพันธุ์เอเชียอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งช้างสายพันธุ์นี้มีลักษณะเด่น คือ สามารถเรียนรู้ได้เร็วกว่าช้างสายพันธุ์อื่น ๆ ของโลก ซึ่งในอดีต นับตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมาช้างไทยได้รับเกียรติสูง เนื่องจากมีความผูกพันกับวิถีชีวิตของคนไทย เป็นอย่างมาก และเป็นระยะเวลาช้านาน

ในอดีตช้างเป็นสัญลักษณ์ของประเทศไทย ธงชาติไทยในบางสมัยมีรูปช้างเผือกปรากฏอยู่ กลางผืนผ้าสีแดง ซึ่งนานาประเทศให้การยอมรับว่าประเทศไทยเคยได้ชื่อว่าเป็นดินแดนแห่งช้างเผือก ซึ่งช้างที่มีคุณลักษณะเป็นช้างเผือกจะได้รับการขึ้นระวางให้เป็นช้างคู่บารมีของพระมหากษัตริย์ ในประวัติศาสตร์ได้จารึกความสำคัญของช้างที่มีต่อประเทศ คือ การใช้ช้างช่วยในการออกศึกทำ ยุทธหัตถ์ปกป้องเอกราชของชาติหลายครั้งหลายสมัย จนทำให้คนไทยสามารถอยู่ได้มาจนตราบ ทุกวันนี้

เว้นว่างจากการทำศึกสงคราม บ้านเมืองมีความสงบช้างยังช่วยสร้างบ้านเมือง หลักฐานที่ ปรากฏของการใช้ช้างสร้างเมือง เช่น ปราสาทหิน ที่เป็นสิ่งก่อสร้างมหัศจรรย์จากอัจฉริยภาพของ บรรพบุรุษแต่โบราณ ร่วมกับช้างที่ช่วยขน ชัก และลาก สิ่งที่ใช้ในการก่อสร้างที่มีขนาดใหญ่ซึ่งไม่ สามารถใช้แรงคนทำได้

ความสง่างามของช้างที่มีความผูกพันคนไทยนอกจากความสำคัญที่กล่าวมาแล้ว ช้างยังเป็น ส่วนหนึ่งของการดำรงทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนไทย เช่น การร่วมกับคนทำงานตาม กิจกรรมของแต่ละถิ่นภูมิภาค การมีส่วนร่วมในการแสดงออกถึงประเพณีและวัฒนธรรมที่ดั่งงามของ คนไทย

ปัจจุบัน เมื่อเวลาผ่านไป สิ่งแวดล้อม สังคม และภาวะเศรษฐกิจของโลกได้เปลี่ยนแปลงไปสู่ ยุคต่าง ๆ ช้างมิได้ถูกนำออกไปทำศึกสงคราม เพราะมีนวัตกรรมการผลิตอาวุธ และยุทธโปกรณ์ในการ ทำสงครามที่มีศักยภาพในการต่อสู้สูงขึ้น และแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่รวดเร็ว ความสำคัญของ ช้างจึงมีเหลือเพียงให้คนเลี้ยงตามความผูกพันตามวิถีชีวิตและประเพณีวัฒนธรรมอันดั่งงามที่มีมา อย่างช้านาน โดยบางแห่งใช้ช้างร่วมกิจกรรมด้านศาสนา ความรู้ช้างใช้ช้างประกอบอาชีพจนเจือ ครอบครวัเพื่อความอยู่รอด

มาถึงยุคทุนนิยมซึ่งมีการแข่งขันสูง ทำให้คนเห็นอำนาจของเงิน มากกว่าคุณค่าของคุณงามความดี มีการแสวงหาประโยชน์จากช่องทางการทำมาหากินของกลุ่มคนหลายรูปแบบ ซึ่งมีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งได้ฉวยโอกาสโดยอาศัยช่องว่างของกฎหมายและสังคมที่ขาดองค์ความรู้ แสวงหาประโยชน์จากข้างจนกลายเป็นปัญหาในปัจจุบัน คือ การนำเอาข้างออกมาเร่ร่อนในเมืองเพื่อขอเงิน ซึ่งกลายสภาพเป็น “ข้างเร่ร่อน” ในเวลาต่อมา การส่งข้างออกนอกราชอาณาจักร การลักลอบนำข้างจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาเพื่อการค้า การลักลอบล่าข้างป่าโดยเฉพาะลูกข้างป่า เพื่อสวมทะเบียนให้เป็นข้างบ้าน ปัญหาการลดจำนวนลงอย่างรวดเร็วทั้งข้างบ้านและข้างป่า รวมถึงการนำข้างมาประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวและธุรกิจสวนสัตว์ ซึ่งการสร้างรายได้อย่างมากมายให้กับธุรกิจที่เกี่ยวกับข้าง ส่งผลให้ข้างมีราคาสูงถึงเชือกละ ๕๐๐,๐๐๐ - ๖๐๐,๐๐๐ บาท

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เล็งเห็นถึงความสำคัญในการปกป้องรักษาข้างไทย ในฐานะที่เป็นสัตว์สัญลักษณ์ของชาติ เพื่อให้อยู่คู่ประเทศไทยต่อไปอย่างมีศักดิ์ศรีและสง่างาม ได้รับการยกย่องและดูแลอย่างดีบนผืนแผ่นดินเกิด ส่งเสริมปลูกฝังให้เยาวชนไทยเห็นความสำคัญของข้างไทย ที่มีส่วนในการสร้างประวัติของชาติร่วมกับบรรพชนชาวไทย ข้างไทยจึงไม่ควรถูกตีราคาเหมือนสินค้าทั่วไป ที่ซื้อขายกันได้ตามอำเภอใจเหมือนกับที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ซึ่งภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ต้องสร้างความร่วมมือ โดยการศึกษาปัญหาแบบองค์รวม เพื่อกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการจัดระเบียบ หาแหล่งอาศัยเพื่อประกอบอาชีพ โดยให้ข้างมีงานทำ ความทุกข์ข้างมีรายได้ เพราะความทุกข์และข้างต้องอยู่ร่วมกันตลอดชีวิต ข้างบ้านควรอยู่กับความทุกข์ ข้างป่าควรอยู่กับป่า ไม่ควรปล่อยให้เกิดการลักลอบล่าออกมาสู่ธุรกิจซื้อขายแลกเปลี่ยนสัตว์ ซึ่งการแก้ปัญหานี้ข้างในประเทศไทย จำเป็นต้องมีองค์ความรู้และพัฒนางานองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง และต้องไม่แก้ไขปัญหาแบบแยกส่วน ทุกหน่วยงานต้องร่วมกันแก้ไขอย่างจริงจังและมองปัญหาข้างไทยเป็นปัญหาของประเทศชาติ

๒. การดำเนินการ

๑) ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ งานศึกษาวิจัยของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

๒) ทำการวิเคราะห์สภาพปัญหา และสาเหตุของปัญหา

๓) จัดการประชุมระดมความคิดเห็น Focus Group โดยเชิญกระทรวงมหาดไทย กรมปศุสัตว์ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช องค์การสวนสัตว์ นักวิชาการ และองค์กรภาคเอกชนเข้าร่วม เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๐

๓. สำคัญ และข้อวิเคราะห์ เรื่อง ปัญหาช้าง

๓.๑ สถานการณ์ของช้างเอเชียและช้างไทย

ช้างเอเชียมีอยู่ใน ๑๓ ประเทศ ได้แก่ บังคลาเทศ ภูฏาน จีน อินเดีย อินโดนีเซีย มาเลเซีย เนปาล ศรีลังกา ไทย เวียดนาม พม่า ลาว และกัมพูชา ประเทศเหล่านี้จัดรวมอยู่ในภูมิภาคเอเชียใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งนับเป็นอนุภูมิภาคที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุดในโลก มีอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรอยู่ระหว่าง ๑-๓ เปอร์เซ็นต์ต่อปี

นายฮอลลี ดิ บลิน (Holly Dublin) ประธาน IUCN 's Species Survival Commission ได้กล่าวไว้ในการประชุม ซึ่งมีตัวแทนประเทศต่างๆ ในเอเชียที่มีประชากรช้าง ๑๓ ประเทศ เข้าร่วม ด้วยว่า "การอนุรักษ์ช้างเอเชียจะต้องอาศัยความร่วมมือที่สามารถปฏิบัติให้เกิดผลขึ้นจริงได้ โดยต้องใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม และนโยบายทางการเมือง ซึ่งเราหวังว่าจะสามารถจัดการนำองค์ความรู้เหล่านี้มารวมกันในที่ประชุมแห่งนี้ได้"

ที่ประชุมเห็นพ้องว่าควรจัดตั้งคณะประสานงานระหว่างประเทศ เพื่อปกป้องประชากรช้างป่า ที่คาดว่าเหลืออยู่เพียง ๓๐,๐๐๐ - ๕๐,๐๐๐ ตัว ใน ๑๓ ประเทศ

การลดจำนวนลงของประชากรช้างเอเชีย มีสาเหตุสำคัญมาจากถิ่นที่อยู่อาศัยในธรรมชาติ ถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว พื้นที่ป่าละเมาะ ป่าทุ่ง เป็นแหล่งอาหารสำคัญของช้างป่า มนุษย์รุกกล้า เข้าไปสร้างที่อยู่อาศัย ทำการเกษตร และกิจกรรมต่างๆ จนเหลือพื้นที่ให้ช้างได้ใช้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย เพียง ๕ เปอร์เซ็นต์เท่านั้น

จากสถานการณ์ดังกล่าว เป็นเหตุให้ช้างต้องขยายพื้นที่หากินเข้าไปในเขตมนุษย์บ้าง และปรากฏว่าทำให้ชาวบ้านโกรธแค้น มีการทำร้ายช้างป่าที่เข้ามาทำลายพืชผลการเกษตร โดยการยิง และวางยาพิษ ทำให้ช้างป่าต้องล้มตายลงตามที่ปรากฏเป็นข่าวบ่อยๆ

สำหรับประเทศไทย เมื่อประมาณ ๔๐ ปีที่แล้ว มีช้างอยู่ประมาณ ๔๐,๐๐๐ ตัว แต่ปัจจุบันมีเหลืออยู่ประมาณ ๕,๐๐๐ ตัว เป็นช้างป่า ๒,๐๐๐ ตัว¹ อาศัยอยู่ในป่าธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งพื้นที่ป่าที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของช้างป่านับวันได้ถูกทำลายให้น้อยลงเรื่อยๆ ที่เหลือ อีกประมาณ ๓,๐๐๐ เชือก เป็นช้างบ้านหรือช้างเลี้ยง ซึ่งรวมถึงช้างเร่รอนในเมืองที่พบเห็นเป็นประจำ

จากสถิติช้างไทยที่ขึ้นทะเบียนเป็นช้างบ้าน ตามพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. ๒๔๘๒ ของกรมปศุสัตว์ระบุว่าในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ มีจำนวน ๔,๘๗๔ เชือก ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ เหลือช้าง

¹ ช้างป่านับจำนวนเป็นตัว ช้างบ้านนับจำนวนเป็นเชือก

บ้านเพียง ๒,๗๖๔ เชือก รวมทั้งช่างบ้านที่ไม่ได้มีการขึ้นทะเบียนตีตัวรูปพรรณ อาจจะประมาณการได้ว่า มีช่างไทยที่เป็นช่างบ้านประมาณ ๓,๐๐๐ เชือก และหากจะซื้อขายกันในราคา ๕๐๐,๐๐๐ - ๖๐๐,๐๐๐ บาทต่อเชือก ถ้าจะขายช่างบ้านหรือช่างเลี้ยงไทยทั่วประเทศ ก็จะได้เงินมา ๑,๕๐๐ - ๑,๘๐๐ ล้านบาท

๓.๒ สภาพปัญหาของช่างไทย

ในประเทศไทยได้มีปัญหาเกี่ยวกับช่างหลายประการ รวมถึงการคุกคามช่างป่าเพศผู้ คือ การล่าเพื่อเอางา ซึ่งเป็นผลทำให้ประชากรช่างเพศผู้ลดลง และเพศเมียถูกฆ่าเพื่อพรางลูกช่างเอามา สวมทะเบียนนำไปขายเป็นช่างบ้าน

ในช่วง ๒๐ ปีที่ผ่านมา ธุรกิจที่ใช้ช่างเป็นตัวดึงดูดเงินได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ช่างบ้านที่อยู่ตามชนบท ที่เคยเป็นแรงงานของครอบครัวและชุมชน ถูกถ่ายโอนมาสู่ธุรกิจท่องเที่ยวบ้าง บางส่วนถูกซื้อหรือเช่าไปเดินเร่ร่อนให้คนซื้ออาหารบริจาค และที่นับว่า ยกกระตือรือร้นมากที่สุด คือ การส่งช่างไทยออกนอกราชอาณาจักรเพื่อไปทำการแสดงโชว์ หรือเป็นสมาชิกอยู่ในสวนสัตว์ของประเทศต่างๆ ช่างไทยที่ถูกส่งไปยังต่างประเทศ ทั้งที่เปิดเผยและไม่เปิดเผย รวมแล้วคาดว่าจะมีจำนวนถึง ๑,๐๐๐ ตัว

ช่างไทยได้ถูกดึงเข้าสู่ธุรกิจค้ากำไรอย่างรวดเร็วจนกฎหมายและระเบียบที่มีอยู่ตามไม่ทัน และด้วยเหตุที่ธุรกิจอาศัยช่าง สร้างกำไรให้ผู้ประกอบการอย่างมหาศาล ธุรกิจนี้ จึงขยายตัวอย่างรวดเร็วตามไปด้วย ทั้งในประเทศไทยเองและต่างประเทศ สิ่งก็ตามมา คือ ความต้องการช่างเข้าสู่ธุรกิจเพิ่มจำนวนขึ้น ราคาซื้อขายแพงขึ้น จึงเป็นที่มาของการลักลอบ ล่าช่างป่ามาขึ้นทะเบียนหรือสวมทะเบียนเป็นช่างบ้าน ซึ่งเกิดมากขึ้นในระยะหลังนี้ นำห่วง ว่าถ้ากลไกของรัฐยังไม่สามารถดำเนินการใดๆ ได้ อนาคตของช่างไทยทั้งช่างบ้านและช่างป่า อาจต้องสูญสิ้นไปจากประเทศไทย

๓.๒.๑ ปัญหา ช่างเร่ร่อน

เนื่องจากขณะนี้พบว่าช่างที่นำมาเร่ร่อนหากินในกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่ทั่วประเทศ ส่วนใหญ่เป็นช่างที่นายทุนซื้อมาแล้วนำมาเดินเพื่อหารายได้ มากกว่าที่เจ้าของตัวจริงจะนำมา ในจำนวนช่างเร่ร่อนทั้งหมด มีแหล่งที่มา ๒ สาย คือ ทางสายภาคอีสาน เป็นช่างในจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และชัยภูมิ เดิมมีประมาณ ๓๐๐ เชือก เป็นช่างที่เป็นมรดกตกทอดกันมา อีกสายหนึ่งเป็นช่าง ที่มาจากภาคเหนือ เป็นช่างที่นายทุนกว้านซื้อมา ซึ่งมีจำนวนมากประมาณ ๗๐๐ - ๘๐๐ เชือก

ในกลุ่มช่างเร่ร่อนนี้บางครั้งได้เข้าไปทำงานตามปางช้างในฤดูกาลท่องเที่ยวด้วย และเมื่อนักท่องเที่ยวลดลงก็จะถูกนำออกมาเร่ร่อน ทำให้ตัวเลขช่างเร่ร่อนกับช่างในปางช้างเพื่อธุรกิจ

ท่องเที่ยว ผันแปรไปตามฤดูกาลท่องเที่ยว และพบมีการซื้อขาย แลกเปลี่ยนช้างกันอย่างแพร่หลาย และราคาช้างได้ขยับตัวสูงขึ้นเรื่อยๆ ขณะนี้ราคาขั้นต่ำอยู่ที่ ๕๐๐,๐๐๐ หรือ ๖๐๐,๐๐๐ บาทต่อเชือก

มาตรการในการแก้ไขปัญหาช้างเร่ร่อนที่ดำเนินการอยู่ไม่ได้ผลเท่าที่ควร เนื่องจากใช้ มาตรการผลักดันไม่ให้เข้าเมืองเพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ ประกอบกับ สังคมไทยยังสำคัญผิดไปว่าช้างเข้าเมืองเพราะความอดอยาก ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นวิธีการหารายได้ของ กลุ่มคนบางกลุ่มสิ่งที่ตามมากับปัญหาช้างเร่ร่อน คือ เกิดธุรกิจนอกแบบ และเป็นอันตรายต่อ สวัสดิภาพของสาธารณชนและช้าง

๓.๒.๒ ปัญหาของช้างในปางช้างเพื่อธุรกิจการท่องเที่ยว

ในอดีตเมื่อประมาณ ๑๐ - ๒๐ ปีก่อน ปางช้างเพื่อธุรกิจการท่องเที่ยวมีอยู่เพียงไม่กี่แห่ง ซึ่งทั้งหมดอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย ปัจจุบันมีอยู่ทั่วไปทั้งในภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ รวมถึงด้าน ตะวันออกซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยว และเขตชายแดนฝั่งตะวันตกของประเทศ

ปางช้างเพื่อธุรกิจการท่องเที่ยวขนาดใหญ่มีประมาณ ๒๕ แห่ง มีจำนวนช้างตั้งแต่ ๒๐ ถึงกว่า ๑๐๐ เชือกต่อแห่ง ส่วนปางช้างเพื่อธุรกิจการท่องเที่ยวขนาดเล็กทั่วประเทศมีถึง ๕๐ - ๗๕ แห่ง มีช้าง อยู่เพียง ๒ - ๑๐ เชือกต่อแห่ง บางแห่งเป็นปางช้างเฉพาะกิจ จึงเป็นเพียงเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เป็นบางครั้ง เมื่อนักท่องเที่ยวไม่มากก็แยกย้ายกันไป ช้างที่อยู่ในกลุ่มนี้กำลังเป็นช้างกลุ่มใหญ่ เพราะมี ช้างอยู่ในวงจรธุรกิจนี้ประมาณ ๑,๐๐๐ กว่าเชือก และมีแนวโน้มว่าจะขยายตัวเพิ่มมากขึ้นในอนาคต นั้นหมายถึงการจัดหาช้าง การซื้อขายช้างจะขยายตัว ซึ่งอาจส่งผลให้การลักลอบล่าช้างป่ามีแนวโน้ม สูงขึ้นด้วย

๓.๒.๓ ปัญหาของช้างในสวนสัตว์

ช้างในกลุ่มนี้เฉพาะในประเทศไทยมีอยู่ประมาณ ๑๐๐ เชือก ถูกจัดให้อยู่เป็นสัดส่วน ช้างอาจ มีปัญหาด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต เนื่องจากถูกเลี้ยงดูในที่คับแคบตามลำพัง ขาดการสมาคม กับช้างด้วยกัน จึงมีความเครียดและดูร้าย

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสวนสัตว์ที่เน้นเพื่อการศึกษาเรียนรู้ของเยาวชน ปัจจุบัน เปลี่ยนมาเป็นเพื่อธุรกิจการค้ามากขึ้น มีการตั้งสวนสัตว์ของเอกชนขึ้นจำนวนมากทั้งใน ประเทศไทยและต่างประเทศ สวนสัตว์เกือบทุกแห่งอยากได้ช้างเข้าไปอยู่เพื่อดึงดูดผู้เข้าชม มีความพยายามของผู้ประกอบธุรกิจสวนสัตว์ ให้มีการแลกเปลี่ยน ซื้อขายสัตว์กันได้โดยตรง ระหว่างสวนสัตว์ด้วยกัน รวมทั้งความพยายามที่จะปรับปรุงแก้ไข พระราชบัญญัติสวนและ คุ่มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ เปิดโอกาสให้เอกชนจัดตั้งสวนสัตว์สาธารณะได้สะดวกขึ้น จึงน่าเป็นห่วงว่าจะมีการซื้อขายสัตว์ป่ากันอย่างมโหฬารในอนาคต ซึ่งรวมถึงช้างด้วย

๓.๒.๔ ปัญหาช้างถูกส่งไปยังต่างประเทศ

เนื่องจากช้างเป็นสัตว์ที่จัดอยู่ในบัญชี ๑ ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ หรือไซเตส (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora : CITES) ซึ่งไทยเป็นประเทศภาคีอยู่ด้วย การส่งช้างออกนอกราชอาณาจักรจะทำได้เฉพาะเพื่อการศึกษาวิจัย และต้องดำเนินการระหว่างรัฐบาลกับรัฐบาลเท่านั้น ดังนั้น การส่งช้างเพื่อการค้าจึงกระทำมิได้

สำหรับประเทศไทย รูปแบบการส่งช้างไทยไปยังต่างประเทศมี ๒ รูปแบบ คือ

(๑) การส่งช้างโดยรัฐบาลไปยังต่างประเทศเพื่อการศึกษาวิจัยหรือเพื่อกิจการสวนสัตว์ กรณีการส่งช้างไทยไปยังประเทศอินโดนีเซีย

ช้างไทยจำนวน ๖ เชือก ได้ถูกส่งไปยังประเทศอินโดนีเซียโดยความร่วมมือระหว่างองค์การสวนสัตว์ไทย กับกรมอนุรักษ์ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติอินโดนีเซีย เมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ต่อมาเกิดปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศอินโดนีเซีย โครงการความร่วมมือดังกล่าวจำเป็นต้องล้มเลิก ทำให้ช้างไทย ๕ เชือก ตกค้างอยู่ในประเทศอินโดนีเซีย ส่วนอีก ๑ เชือกชื่อพลายสีนวลได้ล้มตายลง

ต่อมาในเดือนธันวาคม ๒๕๔๑ รัฐบาลไทยได้ส่งตัวแทนพร้อมด้วยความรู้ช้าง และตัวแทนองค์กรเอกชน เดินทางไปเจรจากับรัฐบาลอินโดนีเซียขอคืนช้างไทย ๕ เชือกดังกล่าว นำกลับประเทศไทยได้สำเร็จ

กรณีไนท์ซาฟารีส่งช้างไทยไปจีน

สำนักงานบริหารโครงการเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี ภายใต้การบริหารงานขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) ได้ทำบันทึกข้อตกลงหรือ เอ็มโอยู (MOU) การแลกเปลี่ยนสัตว์เพื่อใช้ประโยชน์ในกิจการสวนสัตว์สาธารณะ ระหว่างบริษัท Guangzhou Panyu Xiangjiang Safari Park จำกัด กับเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี โดยเชียงใหม่ไนท์ซาฟารีตกลงมอบสัตว์จำนวน ๔ ชนิด ๒๙ ตัว มีช้างไทยรวมอยู่ด้วย ๕ เชือก และทางกวางโจวตกลงมอบสัตว์ ๑๔ ชนิด รวม ๘๙ ตัว รวมเสียค่าให้ โดยมีระบุไว้ในบันทึกข้อตกลงว่า เพื่อเจริญสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศไทย กับสาธารณรัฐประชาชนจีน

เป็นที่น่าสังเกตว่าช้างทั้ง ๕ เชือกดังกล่าว ออกตัวรูปพรรณช้างในวันเดียวกัน คือ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๘ ซึ่งออกโดยนายทะเบียนอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ แต่ไม่ทราบอายุของช้างแต่ละเชือก ในเอกสารระบุไว้ว่ามีอายุระหว่าง ๕ - ๗ ปี คณะกรรมการตรวจสอบการส่งช้างออกนอกราชอาณาจักร ตามคำสั่งกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้ตรวจสอบช้างทั้ง ๕ เชือก และ

ขอให้ทางสำนักงานบริหารโครงการเชียงใหม่ไนท์ซาฟารีหาประวัติพ่อหรือแม่ของช้างทั้ง ๕ เชือกเพื่อเป็นหลักฐาน แต่ทางเชียงใหม่ไนท์ซาฟารีก็ไม่สามารถหามายืนยันได้

ส่วนความเห็นของงานวิจัยสัตว์ป่า (ฝ่ายวิทยาการอนุสัญญา) มีความเห็นว่าการส่งลูกช้างออกไปจากประเทศไทย มีผลต่อความมั่นคงของจำนวนประชากรช้างบ้านในระยะยาว

กรณีส่งช้างไทยไปออสเตรเลีย

ช้างไทยจำนวน ๘ เชือก ได้ถูกส่งไปยังประเทศออสเตรเลียด้วยเหตุผลของฝ่ายเจ้าหน้าที่สวนสัตว์ของออสเตรเลียและผู้ให้การสนับสนุนระบุว่า เพื่อการศึกษาวิจัยและพัฒนาสายพันธุ์ช้างเอเชีย ท่ามกลางข้อสงสัยว่าในจำนวนช้าง ๘ เชือก มีช้างป่าถูกสวมเข้ามาด้วยหรือไม่ จึงมีการร้องขอให้ตรวจรหัสพันธุกรรม (DNA) เพื่อยืนยันว่าช้างทั้งหมดเป็นช้างบ้านที่ได้มาโดยถูกต้องตามกฎหมาย

การพิสูจน์เพื่อทราบแหล่งที่มาช้างทั้ง ๘ เชือก ไม่มีการดำเนินการแต่อย่างใด ในขณะที่ช้างไทยจำนวนนี้ได้ถูกส่งไปยังประเทศออสเตรเลียเรียบร้อยแล้ว โดย ๕ เชือกอยู่ในสวนสัตว์ทารองก้านครซิดนีย์ และอีก ๓ เชือกอยู่ในเมลเบิร์น

อย่างไรก็ตามความไม่มั่นใจในกลไกของรัฐได้ฝังแน่นอยู่ในจิตใจของคนไทยส่วนหนึ่งแล้ว การไม่สามารถหาคำตอบที่ชัดเจนเพื่อพิสูจน์ให้คนไทยได้ประจักษ์ถึงความถูกต้องสะท้อนให้เห็นได้ว่ากฎหมายที่มีอยู่และหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลช้างไทย ยังมีปัญหาที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขโดยด่วน เพื่อให้การปกป้องสัตว์ประจำชาติมีประสิทธิภาพ

(๒) การนำช้างออกไปแสดงหรือส่งเสริมเผยแพร่ประเทศไทยยังต่างประเทศ

ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ว่าด้วยการอนุญาตให้ส่งช้างออกไปนอกราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๔๗ ในข้อ ๕ ระบุไว้ว่าช้างที่จะส่งออกนอกราชอาณาจักร เพื่อแสดงนิทรรศการหรือส่งเสริมเผยแพร่ประเทศไทย ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

ก. มีตัวรูปพรรณ มีอายุไม่ต่ำกว่า ๑๕ ปี และมีเครื่องหมายประจำตัวช้างที่ดำเนินการโดยกรมปศุสัตว์ และต้องวางเงินประกันไว้เชือกละ ๑,๐๐๐,๐๐๐ ล้านบาท เพื่อรับประกันว่าจะนำช้างที่ส่งออกไปนอกราชอาณาจักรกลับประเทศไทยภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต

ข. ในกรณีที่ช้างส่งออกนอกราชอาณาจักรเป็นเพศเมีย ให้ทำสัญญาเพิ่มเติมว่าเมื่อช้างเชือกดังกล่าวตกถูกนอกราชอาณาจักร ให้ผู้รับอนุญาตแจ้งกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ภายใน ๓๐ วัน นับจากวันที่ช้างตกถูกและต้องนำลูกช้างที่เกิดใหม่นั้นกลับเข้ามาในราชอาณาจักรพร้อมกับแม่ช้างภายในระยะเวลาที่กำหนดในใบอนุญาต ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตไม่นำช้างที่ส่งออกไปและลูกช้างที่เกิดนอกราชอาณาจักร กลับเข้ามาในราชอาณาจักรภายในกำหนดระยะเวลาให้กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช ริบเงินประกัน เว้นแต่กรณีที่ "ช้างตาย"

ด้วยเหตุดังกล่าว การนำช้างออกไปนอกราชอาณาจักรเพื่อการศึกษาวิจัย หรือเพื่อการแสดง หรือส่งเสริมเผยแพร่ประเทศไทยอาจมีการตั้งใจไม่ต้องการนำช้างกลับมายังประเทศไทย โดยอ้างว่า ช้างตายซึ่งจะทำให้เงินที่วางประกันไว้ไม่ถูกริบ

๓.๒.๕ ปัญหาการนำช้างป่ามาสวมเป็นช้างบ้าน

เกิดขึ้นใน ๒ กรณี คือ

(๑) การนำลูกช้างป่ามาสวมให้เป็นลูกช้างบ้านหรือช้างเลี้ยง

อาศัยช่องโหว่ของพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. ๒๔๘๒ ซึ่งบังคับให้นำลูกช้างอายุย่างเข้าปีที่ ๘ ไปจดทะเบียนทำตัวรูปพรรณ ทำให้มีช่องว่างถึง ๗ ปี ตั้งแต่ลูกช้างเกิดโดยไม่มีหลักฐานใดๆ จึงมีการล่าลูกช้างป่านำมาเลี้ยง แล้วนำไปจดทะเบียนทำตัวรูปพรรณ ในบางท้องถิ่นไม่จำเป็นต้องนำลูกช้างไปแสดงตนที่อำเภอด้วยซ้ำ และเสียค่าจดทะเบียนเพียง ๕-๑๐ บาท ซึ่งกระทำได้อย่างง่ายดาย จนเป็นที่น่าสังเกตว่าในช่วงหลังได้มีการไปจดทะเบียนทำตัวรูปพรรณลูกช้างที่จังหวัดสุรินทร์ เป็นจำนวนมาก ๔๐-๕๐ ตัว ซึ่งไม่น่าเชื่อว่าจะมีลูกช้างเกิดใหม่มาขนาดนี้

(๒) การนำช้างป่าหรือช้างจากประเทศเพื่อนบ้านมาสวมทะเบียนช้างที่ตาย

เมื่อช้างบ้านตายลงต้องแจ้งต่อนายทะเบียนภายใน ๑๕ วัน แต่โดยส่วนใหญ่ไม่มีการแจ้ง จึงมีการนำช้างป่าหรือช้างที่ซื้อมาจากประเทศเพื่อนบ้านมาสวมแทน

๓.๒.๖ ปัญหาการโอนกรรมสิทธิ์ช้าง

ช้างเป็นสัตว์พาหนะตาม พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. ๒๔๘๒ ซึ่งสามารถที่จะโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่กันได้ เมื่อผู้โอนและผู้รับโอนยินยอมร่วมกัน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีการโอนเปลี่ยนมือในกรรมสิทธิ์ช้างเกิดขึ้นหลายช่วง ซึ่งยากแก่การติดตามตรวจสอบ ว่าช้างเชือกดังกล่าวไปอยู่ที่ไหน ยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ และเมื่อยากในการติดตามตรวจสอบ ก็ย่อมง่ายในการสวมรอยช้าง

๓.๒.๗ ปัญหาช้างป่าออกทำลายพืชผลการเกษตร

จากกรณีการลดลงของพื้นที่ป่าอันเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของช้างป่า ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ เช่น การสร้างเขื่อนในเขตป่าอนุรักษ์ การตัดถนน การดำเนินการหมู่บ้านจัดสรรตามโครงการต่างๆ ของรัฐ การบุกรุกเพื่อทำการเกษตรกรรม เช่น สับปะรด ข้าวโพด และอ้อย อาคารเพื่อการท่องเที่ยว ทำให้ที่อยู่ของช้างในธรรมชาติลดลง จึงเกิดปัญหาช้างออกมาหากินตามวัฏจักร(รอบปี) ในพื้นที่ที่ถูกทำลายไปดังกล่าว เป็นเหตุให้เกิดการทำลายพืชผลการเกษตรและรบกวนพื้นที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน เช่น กรณีที่เกิดขึ้นในพื้นที่อุทยานแห่งชาติกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ จังหวัดกาญจนบุรี เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน จังหวัด

ฉะเชิงเทรา อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ปราจีนบุรี สระบุรี และนครนายก หรือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นต้น

ปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างคนกับช้าง เป็นเหตุให้ช้างถูกทำร้ายโดยการยิง วางยาพิษ ดักตะปู หรือใช้ไฟฟ้าช็อต ทำให้ช้างป่าต้องบาดเจ็บหรือล้มตาย ปีละหลายตัว

๓.๒.๘ ปัญหาโครงการปล่อยช้างบ้านคืนสู่ธรรมชาติ

เนื่องจากช้างบ้านซึ่งได้รับการเลี้ยงดูในลักษณะสัตว์เลี้ยงมาเป็นระยะเวลายาวนาน ทำให้มีความใกล้ชิดกับคน การนำช้างบ้านไปปล่อยในพื้นที่ป่า โดยคาดหวังว่า ช้างเหล่านั้นจะปรับตัวให้เป็นผู้ล่าได้ในอนาคต ซึ่งจะเป็นการเพิ่มปริมาณช้างป่า และหวังว่าในวันข้างหน้าช้างที่ปล่อยคืนสู่ป่าจำนวนนี้ จะได้แพร่พันธุ์ให้มีลูกช้างป่าเจริญวัย และอาศัยอยู่ในป่าได้ต่อไปนั้น โดยมีได้ศึกษาให้ละเอียดลึกซึ้งซึ่งว่า ช้างบ้าน จะสามารถปรับตัวให้อยู่กับป่าได้หรือไม่ ผลที่สุดช้างบ้านที่นำไปปล่อยคืนสู่ป่า ก็ไม่สามารถดำรงชีวิตตามธรรมชาติได้ ช้างบ้านเหล่านั้นได้เคลื่อนย้ายออกมายังแหล่งชุมชนตามที่เคยชิน ก่อให้เกิดการทำลายพืชผลการเกษตร และเป็นอันตรายกับประชาชนในชุมชนใกล้เคียง

๓.๒.๙ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับช้าง

ประเทศไทยแบ่งช้างไทยออกเป็น ๒ ประเภท คือ ช้างป่ากับช้างบ้านหรือช้างเลี้ยง ช้างป่าจะถูกควบคุมโดยพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งมีกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นผู้ดูแล ส่วนช้างบ้านมีกฎหมายหลายฉบับเข้าไปเกี่ยวข้อง อาทิ พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. ๒๔๘๒ กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ดูแล พระราชบัญญัติทางหลวง กระทรวงคมนาคมเป็นผู้ดูแล พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้ดูแล เป็นต้น

จำนวนช้างบ้านที่ได้รับการขึ้นทะเบียนในประเทศไทยมีทั้งสิ้น ๒,๗๖๔ เชือก เอกสารที่เป็นหลักฐานยืนยันตัวช้างมีเพียงตัวรูปพรรณและชื่อเจ้าของเท่านั้น ซึ่งหากตรวจดูเอกสารแล้วพบว่า ตำนานที่แจ้งไว้ในเอกสารตรงกับตำานที่ตัวช้าง ก็แสดงว่าช้างตัวนั้นเป็นตัวจริง ส่วนการฝังไมโครชิปนั้นถือว่าเป็นเรื่องใหม่ ยังไม่มีกฎหมายบังคับในเรื่องนี้แต่อย่างใด

กฎหมายที่ควบคุมช้างบ้าน คือ พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. ๒๔๘๒ โดยได้จัดให้ช้างเป็นสัตว์พาหนะประเภทเดียวกับ ม้า โค กระบือ ล่อ และลา ซึ่งต้องทำตัวรูปพรรณ อันเป็นเอกสารแสดงตำานรูปพรรณของสัตว์พาหนะเหล่านั้น พระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. ๒๔๘๒ ที่ใช้มาเป็นเวลานาน ไม่ทันกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จึงทำให้กลุ่มผลประโยชน์อาศัยช่องว่างของกฎหมาย

แสวงหาผลประโยชน์ เช่น การนำช้างปามาสวมเป็นช้างบ้านการสวมทะเบียนแทนช้างที่ตาย การโอนกรรมสิทธิ์ การนำช้างออกนอกราชอาณาจักร เป็นต้น

๔. ความเห็นและข้อเสนอแนะ

เพื่อให้ช้างไทยที่อดีตเคยมีบุญคุณต่อประเทศอย่างใหญ่หลวงจนได้รับการยกย่องให้เป็นสัตว์สัญลักษณ์ของประเทศไทย ได้รับการกักตักดีศรีกลับคืนมา ได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี ควบคู่ไปกับการปกป้องคุ้มครองช้างป่าที่นับวันจะถูกคุกคามรุนแรงขึ้น ให้พ้นจากภาวะวิกฤตสภาพที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงขอเสนอแนะให้รัฐบาลดำเนินการ ๕ ด้าน ดังต่อไปนี้

๑. ด้านการขึ้นทะเบียนช้าง

๑.๑ ให้มีการขึ้นทะเบียนช้างบ้าน ระบุที่อยู่ของช้างให้ชัดเจน ปรับปรุงตัวรูปพรรณให้ทันสมัย มีความชัดเจน ผังชีพคอมพิวเตอร์ มีรายละเอียดลักษณะของช้าง ประวัติของช้าง พร้อมทั้งจัดทำคู่มือประจำตัวช้างโดยให้เสร็จสิ้นภายในเวลา ๒ ปี

๑.๒ ให้มีมาตรการป้องกันการนำช้างจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาขึ้นทะเบียนเพื่อสวมทะเบียนใหม่

๑.๓ ให้มีการทำสูติบัตร (ใบเกิด) ช้างตั้งแต่แรกเกิด มีการตรวจรหัสพันธุกรรม(ดีเอ็นเอ) ไว้เป็นหลักฐานยืนยันถึงพ่อแม่ของลูกช้าง

๑.๔ ให้มีกลไกในการติดตามตรวจสอบช้าง ที่ขึ้นทะเบียนใหม่แล้วทุก ๕ ปี เพื่อตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงลักษณะของช้างเมื่ออายุมากขึ้น และบันทึกข้อมูลเพิ่มเติมผลการตรวจสอบลงในคู่มือประจำตัวช้าง

๑.๕ ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ดำเนินการตรวจสอบการส่งช้างไปต่างประเทศ และตรวจสอบการนำช้างปามาสวมเป็นช้างบ้านอย่างเคร่งครัด

๒. ด้านการส่งช้างไปต่างประเทศ

๒.๑ ให้ชะลอการส่งช้างไทยไปต่างประเทศไว้ก่อน เป็นระยะเวลาอย่างน้อย ๕ ปี จนกว่าจะได้จัดทำทะเบียน ตัวรูปพรรณ และคู่มือประวัติช้างที่ได้ปรับปรุงขึ้นใหม่เสร็จสิ้นแล้ว

๒.๒ ให้รัฐบาลติดตามตรวจสอบช้างไทยที่อยู่ต่างประเทศ โดยขอความร่วมมือจากประเทศที่มีช้างอยู่ หากไม่มีการดูแลช้างอย่างเหมาะสม ควรดำเนินการนำช้างกลับประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งช้างที่มีอายุมาก

๒.๓ การส่งช้างไทยไปต่างประเทศ ควรเป็นไปเพื่อความสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศ และต้องกระทำโดยรัฐบาลต่อรัฐบาลโดยตรง

๓. ด้านการสร้างงานให้ช้างและควาญช้าง เพื่อแก้ปัญหาช้างเร่ร่อน

๓.๑ ให้มีการจัดระเบียบปางช้างให้เหมาะสมได้มาตรฐาน และให้มีองค์กรเพื่อกำกับดูแลปางช้าง

๓.๒ ให้จัดหาพื้นที่ปล่อยช้างประจำหมู่บ้าน ให้ช้างได้พักผ่อนยามว่างจากการทำงาน

๓.๓ ส่งเสริมสนับสนุนให้ช้างและควาญช้างเข้าไปทำงานวิจัย หรือสำรวจสภาพป่าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ายังภูมิลำเนาที่ช้างอาศัยอยู่

๓.๔ สั่งการให้ทุกจังหวัดตรวจสอบการขนย้ายช้างออกนอกจังหวัด หรือเข้ามายังจังหวัด เพื่อหามาตรการป้องกัน ควบคุมการนำช้างไปเร่ร่อน ป้องกัน และการทารุณกรรมช้าง รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึงปัญหาการนำช้างออกมาเร่ร่อน

๔. ด้านการดูแลช้างป่า

๔.๑ ให้ยุติโครงการต่าง ๆ ที่มีผลต่อการทำลายถิ่นที่อยู่อาศัยของช้างป่า ซึ่งมีเหลืออยู่จำนวนน้อย ให้คงความสมบูรณ์ตลอดไป รวมทั้งเร่งดำเนินการ ให้มีแนวป่าเชื่อมต่อ (Corridor) ในพื้นที่ป่าที่เป็นที่อยู่อาศัยของช้างที่มีการดำเนินโครงการจนทำให้ผืนป่าขนาดใหญ่ถูกแบ่งแยกออกจากกัน ทั้งนี้ เพื่อให้ช้างป่าและสัตว์ป่าอื่น ๆ เดินทางไปมาได้

๔.๒ ให้หน่วยงานภาครัฐร่วมกับชุมชนโดยหามาตรการป้องกันช้างออกมากินพืชไร่ของชุมชน อย่างเหมาะสม และหลีกเลี่ยงการทำร้ายช้าง

๔.๓ ให้ทบทุนโครงการปล่อยช้างบ้านคืนสู่ป่า และทำการศึกษาวิจัยถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในขนาดระหว่างช้างบ้านกับช้างป่าให้ชัดเจนก่อนดำเนินโครงการต่อไป

๔.๔ ควบคุมบริเวณชายแดน ที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อป้องกันการลักลอบนำช้างจากประเทศเพื่อนบ้าน เข้ามายังประเทศไทย

๕. ด้านกฎหมาย

ให้มีพระราชบัญญัติช้างโดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

๑) ให้ช้างเป็นเอกลักษณ์ของชาติ

๒) ให้มีคณะกรรมการช้างแห่งชาติ โดยประกอบด้วยตัวแทนจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ในสัดส่วนที่เหมาะสม และมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๒.๑) กำหนดแผนแม่บทเกี่ยวกับการส่งเสริมและอนุรักษ์ช้างไทย

๒.๒) กำหนดมาตรการการส่งช้างไปต่างประเทศ

๒.๓) ออกระเบียบ หรือหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับมาตรฐานปางช้าง หรือการใช้ช้างเพื่อ
ธุรกิจการท่องเที่ยว การออกตั๋วรูปพรรณช้าง การจัดทำฐานข้อมูลช้างให้เป็นระบบและเงื่อนไข
เกี่ยวกับการมีช้างในครอบครอง มาตรการเกี่ยวกับตัดงาช้างและการขนย้ายช้าง

๒.๔) จัดทำรายงานประจำปีสรุปสถานการณ์ช้างไทย

- ๓) การรับรองสิทธิการสืบทอดองค์ความรู้ท้องถิ่นเกี่ยวกับช้าง และความรู้เกี่ยวกับच्छลักษณะ
- ๔) ให้มีกองทุนเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาเรื่องช้างด้านต่าง ๆ
- ๕) ส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชน กับหน่วยงาน

ภาครัฐ

- ๖) ให้มีมาตรการลงโทษผู้กระทำทารุณกรรมช้าง

.....